

Na mejl adrese nadležnih menadžera i rukovodilaca kinesko-francuske kompanije automobilskih delova „Mei Ta“ stiglo je sredinom aprila 2021. godine obaveštenje o skorom dolasku inspekcije za zaštitu životne sredine. Poruka je bila jasna - treba urediti proizvodne pogone tako da izgleda kao da se ne radi ništa što bi moglo biti opasno ili štetno po okolinu.

Između ostalog, to je podrazumevalo prestanak paljenja i sagorevanja fluorescentne tečnosti u procesu livenja peska, ali i uklanjanje kontejnera koji se koriste za skladištenje tečnog otpada kako bi se stvorio utisak da se ne radi punim kapacitetom. Takođe, navedeno je da neki od njih cure, i da bi taj problem trebalo da se sredi. U prepisku, prema saznanjima VOICE-a, bio je uključen i sam vrh predstavništva „Mei Ta“ u Srbiji.

Iz istih mejlova je uočljivo da u tom periodu postrojenje nije raspolagalo adekvatnim mehanizmom za tretman **zauljenih otpadnih voda** koje nastaju tokom procesa proizvodnje. „Kompanija je na nezakonit način pokušavala da se otarasi nagomilanog tečnog otpada“, objasnio je anonimni izvor blizak kompaniji „Mei Ta“ čiji je identitet poznat redakciji VOICE-a, „i to kroz spaljivanje, mešanje sa polialuminijum hloridom i upumpavanjem u razne sisteme gde bi ta tečnost nestala“.

„U ovom trenutku su u okviru kompleksa postrojenja lagerovane velike količine klasifikovanog opasnog otpada, i to na neadekvatan način. Na nekim lokacijama dolazi do curenja iz kanistera, te tako čestice dolaze u kontakt sa zemljištem, a potom ulaze i u slivnike kišnice. Magacini su prepuni. Ranije su postojali operateri koji su odnosili otpad, ali se sa tim stalo“, ispričao je izvor.

Neke od opasnih materija kojima se barata u proizvodnim pogonima su prirodni (zemni) gas, različite vrste fenolne smole, rastvor sumporne kiseline, kao i **heksamin**, supstanca koja se može koristiti i za pravljenje eksploziva, a pronađena je, na primer, u laboratoriji terorista Nusra fronta u Siriji.

Na istoj adresi, kompanija „Energogroup d.o.o.“, koja je bila angažovana da izvede projekat izgradnje fabrike „Mei Ta“, dobila je sredinom 2016. godine odobrenje od Ministarstva unutrašnjih poslova za objekat skladištenja gorivih tečnosti različitih temperatura zapaljivosti, uz tačno određen maksimalan kapacitet.

Prema rečima izvora, **inspekcija za zaštitu životne sredine bi uglavnom gledala u nebo, a ne u stvarne probleme.**

„Kružile su priče da se pogase delovi filtera koji se koriste pri kontroli emisije gasova, da se napravi bajpas. Ispitivanja i klasifikacije pojedinih otpada menjani su po zahtevu zaposlenih u kompaniji. Pesak i ostale čestice, masnoće mogu se pronaći pored njih i sakupljača, u krugu i van fabrike. Ako pesak uspe da dođe iz Sahare, zašto ne bi i iz dimnjaka postrojenja koje nema adekvatne filtere koje bi iste zadržali“, kaže izvor i dodaje da se proces regulisanja otpada u fabrici sveo na razređivanje, dok se ostatak taloži ili odlazi u lokalnu kanalizacionu mrežu..

U internoj prepisci zaposlenih u kompaniji pred najavljeni stručni nadzor, navodi se kako će inspekciji biti rečeno da je situacija s prečišćavanjem privremena, i da im onda inspektori neće praviti probleme.

Bez monitoringa, ali i upotrebne dozvole

Na području kompleksa fabrike „Mei Ta“, izgrađenog uz obalu reke Save u Obrenovcu, postoje dva objekta livnice. Novoizgrađeni pogon i dalje ne poseduje validnu upotrebnu dozvolu. Prethodni zahtev koji je kompanija podnela Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture za ovaj objekat je odbijen, uz skoro tri stranice razloga zbog kojih „Mei Ta“ nije ispunila tražene uslove.

Bez obzira na status livnice, proizvodnja delova se odvija u njoj. Pored potvrde izvora, na ovo ukazuju i redovni izveštaji za monitoring koje kompanija „Mei Ta“ dostavlja Ministarstvu zaštite životne sredine. Praćenje emisije gasova rađeno je u 2020. i 2021. godini, a neka od najranijih merenja su rađena u maju i julu pre dve godine. To je nekoliko meseci pre nego što je zvanično prosleđen prvi zahtev za izdavanje upotrebne dozvole.

Međutim, on je odbijen, i u tom rešenju Ministarstva građevinarstva se ukazuje na propuste koji se protežu od pogrešnog navođenja, odnosno nepostojanja ili isteka projektantskih licenci, do nedostavljanja zasebnih upotrebni dozvola za gasne i električne mreže koje se koriste za snabdevanje livnice.

Ipak, pomenuti slučaj **nemara** nije i jedini kada je reč o poslovanju ove međunarodne, kinesko-francuske kompanije.

Nakon što je sredinom 2019. godine izdejstvoala lokacijske uslove za petu fazu projekta izgradnje fabrike, „Mei Ta“ je bila u obavezi da dobije saglasnost Ministarstva zaštite životne sredina na Studiju procene uticaja na životnu sredinu pre podnošenja zahteva za prijavu radova.

Međutim, Tehnička komisija pri nadležnom ministarstvu je u oktobru 2021. godine odbila da izda saglasnost na doradenu Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu. Jedan od glavnih razloga jeste što kompanija nije smatrala potrebnim da u dokumentu opiše „kumulativni efekat svih faza fabrike pri maksimalnom radu“, iako bi ono dovelo do povećanog uticaja na okolinu. U prilog ovome ide i podatak da kompanija nije prikazala celovitu sliku ruže vetrove u odnosu na lokaciju postrojenja, te da iz dostavljene verzije Studije nije jasan pravac strujanja vazduha ka naseljenom mestu.

Pored toga, Komisija je istakla da „Mei Ta“ nije do kraja izložila procedure za tretman voda i opasnog otpada. Kako se konstatuje u izveštaju, **očigledno je da investitor nije uložio „ni najmanji napor da se isprave greške“**, što se odražava i na broj nepravilnosti u kucanju, dok je s polovičnim uspehom odgovorio na pitanja zainteresovane javnosti.

Faze (Auto)destrukcije

Kinesko-francuski investitor započinje izgradnju prve faze fabrike automobilskih delova u prvoj polovini 2016. godine. Međutim, lokacijski uslovi i građevinska dozvola prvobitno nisu

bili izdati za livnicu, jer je prostor bio namenjen za skladišta i servisno-tehničke objekte. Nakon početka radova na pogonu, kompanija „Mei Ta“ odlučuje da promeni namenu objekta skladišta u livnicu, i tako pokrene proizvodnju odlivaka pod sopstvenim krovom. Inicijalni projekat nije zahtevao izradu Studije o proceni uticaja na životnu sredinu, jer je previđeni uticaj na okolinu bio nizak.

S druge strane, izgradnja livnice s kojom je otpočela druga faza povlači za sobom sprovođenje tehničko-tehnoloških, urbanističkih i organizacionih mera zaštite u skladu s odredbama Zakona o zaštiti životne sredine. Objekat spada u kategoriju postrojenja koja, zbog svog uticaja, moraju biti udaljena od naseljenog mesta, tako da njihovo poslovanje ne izaziva neprijatnosti.

Ipak, kada je **Snežana Nedeljković** iz „Zelenog fronta“ zajedno sa meštanima Bariča protestovala u novembru 2020. godine ispred fabrike, ona je to uradila jer se, prema njenim rečima, „nije moglo disati od vazduha koji je bio prepun nečistoća, a miris je bio toliko snažan da je štipao nos i oči“.

Pored toga, u neposrednoj blizini kompleksa „Mei Ta“ se nalazi namenska hemijska industrija „**Prva iskra**“ koja je posebno značajno za državu, zbog čega je investitor bio u obavezi da obezbedi saglasnost Ministarstva odbrane. U odgovoru koji je dostavljen kompaniji naznačeno je da se predmetna lokacija za livnicu graniči s zonom zabranjene gradnje, te bi novoizgrađeni objekti bili ugroženi proizvodnjom koju obavlja „Prva iskra“. Na pomeranje granice zabranjene gradnje, kako se ističe u dopisu nadležnog ministarstva, ne bi uticalo ni podizanje zaštitnog zida koji je predložila „Mei Ta“.

Ljudima nije svejedno jer je prvo ta vojna fabrika usred naseljenog mesta, objašnjava Snežana Nedeljković.

„A onda je još odlučeno da se podigne kompleks 'Mei Ta', koja zagađuje i koristi sve što može. Oni su dobili kompletnu infrastrukturu, pošto je ranije tu bila jedna druga industrija. Dobili su i puteve, i struju, i vodu, sve. A šta je Barič dobio? Barič od 'Mei Ta' ima samo ogromnu štetu. Nekretnine su izgubile na vrednosti, zagađene su okolne njive. Nisu čak ni jedan dom zdravlja napravili pa da kažu: evo, lečite se, jer se od nas i razboljevate“, ispričala je ona.

Izdašna državna davanja

Ugovorom sklopljenim krajem 2015. godine između Republike Srbije i „Mei Ta“, kompanija se obavezala na početnu investiciju koja nije manja od 60 miliona evra, uz otvaranje 770 radnih mesta. Međutim, prema pisanju Istinomera, država će, od ukupnog iznosa, izdvojiti 21 milion kao podsticaj stranom ulagaču. Drugim rečima, država će za svakog zaposlenog dati više od 25 hiljada evra, uz poklanjanje oko 14 hektara zemljišta u Obrenovcu. Osim toga, za 16 hektara će investitor platiti cenu manju od tržišne vrednosti, dok se Republike Srbija odriče udela u vlasništvu, kao i potencijalnih prihoda dobijenih posredstvom carinjenja, taksi i poreza. U druge beneficije se ubrajaju i besplatno infrastrukturno

opremanje zemljišta, kao besplatna voda i odnošenje smeća za tri godine.

Put do dobijanja dozvole za rad livnice bio je trnovit. Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture je na svakom koraku procesa morao da vraća zahteve investitora - nepravilnosti u dostavljenoj dokumentaciji su konstatovane pri izdavanju rešenja za izvođenje radova, građevinske dozvole, odobrenja za upotrebu izvedenih radova, kao i za samu upotrebnu dozvolu, koja je usvojena tek na osnovu usaglašenog zahteva.

Livnica se nalazi i na svega 300-400 metara od zone sanitarne zaštite vodozahvata Barič u Obrenovcu, koji se koristi za snabdevanje građana ovog i okolnih naseljenih mesta. Zbog toga, Sekretarijat za urbanizam i građevinske poslove Grada Beograda je tražio da Javno komunalno preduzeće „ViK“ iz Obrenovca dopuni dostavljenu dokumentaciju. Međutim, obrenovačko javno preduzeće ni nakon drugog pokušaja nije bilo u stanju da zaključi da li će livnica imati nepovoljan uticaj na izvorište površinske vode „Barič“. Predračunska vrednost prve faze izgradnje fabrike, prema izjavi glavnog projektanta, iznosila je 2,5 milijardi dinara. Četvrta faza, odnosno proširenje postrojenja s drugom livnicom, cenjeno je na iznad 1,7 milijardi dinara. Vrednost poslednje, i pete faze, kojom je bila predviđena izgradnja sedam novih objekata, a za koju je građevinska dozvola izdata u oktobru 2020. godine, iznosi 250 miliona dinara, Voice piše.